

Satu Kiviranta

Lapsiperheiden kokemuksia isovanhempien roolista ja merkityksestä lapsen kasvulle ja kehitykselle

Opinnäytetyö

Kevät 2014

Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Satu Kiviranta

Työn nimi: Lapsiperheiden kokemuksia isovanhempien roolista ja merkityksestä lapsen kasvulle ja kehitykselle

Ohjaaja: Katariina Perttula

Vuosi: 2014

Sivumäärä: 43

Liitteiden lukumäärä: 3

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, millainen rooli isovanhemmilla on lapsiperheiden arjessa. Tuon esiin, kuinka paljon isovanhemmat ovat avuksi lapsiperheiden arjessa ja millaisia tuen muodot ovat. Tutkimuksesta selviää myös, millainen rooli isovanhemmilla on lasten elämässä, millainen vaikutus isovanhemmilla on lasten kasvuun ja kehitykseen sekä millaisia ristiriitoja perheet ovat kohdanneet.

Opinnäytetyön teoriaosassa kuvaan perheiden rakennetta, vanhemmuutta ja vanhemmuuden roolikarttaa. Teoriaosassa kuvaan myös isovanhempien roolia lasten elämässä sekä vanhempien saamaa apua. Käytän kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Aineiston keräsin kyselylomakkeen avulla.

Tutkimustuloksista käy ilmi, että isovanhemmilla on suuri rooli lasten elämässä. Lapset viettävät mielellään aikaa isovanhempien kanssa. Suosituinta tekemistä yhdessä on leikkiminen ja liikkuminen. Myös vanhemmat kokivat isovanhemmat tärkeäksi voimavaraksi. He saivat isovanhemmilta sekä taloudellista että lastenhoitoapua. Monet vanhemmista käyttivät samoja kasvatustapuuksia kuin heidän vanhempansa aikoinaan ja ristiriitoja esiintyi harvoin.

Avainsanat: Vanhemmuus, isovanhemmat, rooli, lapsenlapset

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Bachelor Degree Programme of Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Satu Kiviranta

Title of thesis: Experiences of families with children regarding the grandparents' role and significance for children's growth and development

Supervisor(s): Katariina Perttula

Year: 2014

Number of pages: 43

Number of appendices: 3

The purpose of my thesis is to clarify what kind of role grandparents have nowadays in the families with children. I explore, 1) how much grandparents help their adult children and their families, 2) what forms of support are there and 3) what kind of role grandparents have in their grandchildren's lives, 4) what kind of support they offer their children regarding the grandchildren's growth and development and 5) what kind of contradictions the families have met.

In the theory part, I describe the structure of the families, parenthood and grandparenthood. In the theory part I also deal with the grandparents' role in children's lives and the help received by the parents. I use a qualitative research method. I collected the material with the help of the questionnaire.

From the research results, it appears that grandparents have a big role in the children's lives. Children spend time willingly with their grandparents and the most popular activity was playing and moving together. Furthermore, parents regarded grandparents as an important resource. They received both economical and child-care support from grandparents. Many parents used the same pedagogical methods as their own parent once, so conflicts appeared but rarely.

Keywords: Parenthood, grandparents, role, grandchildren

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO	6
2 PERHEEN MÄÄRITELMÄ.....	8
2.1 Vanhemmuus	9
2.2 Vanhemmuuden roolikartta.....	10
3 ISOVANHEMPIEN ROOLI LASTEN KASVUSSA JA KEHITYKSESSÄ	13
3.1 Isovanhemmuus	13
3.2 Isovanhemmuuden ja vanhemmuuden erot.....	14
3.3 Lasten kokemuksia isovanhemmista	16
4 VANHEMPIEN SAAMA APU JA TUKI ISOVANHEMMILTA	18
4.1 Isovanhemmat vanhemmuuden tukena.....	18
4.2 Taloudellinen tuki ja lastenhoitoapu.....	19
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	21
5.1 Laadullinen tutkimus	21
5.2 Tutkimusongelmat	22
5.3 Aineistonkeruu	22
5.4 Tutkimusaineiston analysointi.....	23
5.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	23
6 TUTKIMUSTULOKSET	25
6.1 Isovanhempien rooli lasten elämässä.....	25
6.2 Lapsiperheiden isovanhemmilta saatu apu.....	26
6.3 Isovanhempien tuki lasten kasvussa ja kehityksessä	28
6.4 Vanhempien ja isovanhempien eroavaisuudet kasvattajina, sekä mahdolliset ristiriidat, mitä perheet ovat kohdanneet	29
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	30
8 POHDINTA.....	34

LÄHTEET	37
LIITTEET	40

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on millainen merkitys isovanhemmilla on nykyään lasten elämässä. Aikaisemmin isovanhemmat ovat olleet tärkeä osa perhettä ja heidät on voitu lukea jopa ydinperheeseen. Nykyään yhteiskunnan muuttuessa ja välimatkojen pidentyessä isovanhemmat ja lapsiperheet voivat asua monien satojen kilometrien päässä toisistaan.

Lapsiperheet saavat isovanhemmilta useimmiten korvaamatonta apua perhe-elämäänsä. Isovanhemmat auttavat taloudellisesti, lastenhoidossa ja opettavat lapsille erilaisia käytännön asioita. Vanhemmille puolestaan isovanhemmat voivat olla korvaamaton apu ja tuki uudessa elämäntilanteessa.

Aihe on noussut ajankohtaiseksi nyt, kun suuret ikäluokat ovat tulleet isovanhemmiksi, niinpä isovanhemmudesta puhutaan jälleen. Lasten ja nuorten ongelmien kasvaessa olisi hyvä muistaa sosiaalisen verkoston tärkeys. Isovanhemmat voivat luoda kasvavalle lapselle ja nuorelle turvallisen ja rauhallisen hetken kiireiden keskellä.

Tutkimuksessani minua kiinnostaa, millainen rooli isovanhemmilla on lasten elämässä ja kuinka suuri tämä rooli on. Millaista apua lapsiperheet hakevat isovanhemmilta? Miten isovanhempien läsnäolo vaikuttaa lasten kasvuun ja kehitykseen? Sekä millaisia eroavaisuuksia vanhemmilla ja isovanhemmilla on kasvattajana ja millaisia ristiriitoja perheet ovat kohdanneet?

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitä lapset ja isovanhemmat tekevät yhdessä. Minua kiinnostaa myös onko tekemiset muuttunut teknologian edetessä vai kiinnostaako lapsia edelleen asiat, joita heidän isovanhempansa ovat tehneet omassa lapsuudessaan. Tavoitteenani on myös selvittää onko isovanhempien antama apu muuttanut muotoaan sekä miten vanhemmat kokevat isovanhempien läsnäolon perheessään.

Opinnäytetyön yhteistyötaho oli Nurmon Lions Club/Valakiat, jonka kanssa järjestimme koko perheelle avoimen teema-päivän. Teema-päivän tarkoituksena oli järjestää mukavaa tekemistä koko perheelle. Päivän yhteydessä jaettiin lasten van-

hemmille tutkimukseeni liittyvä kyselylomake. Osa kyselylomakkeista jaettiin Lions Clubin/Valakioiden kuukausikokouksessa.

2 PERHEEN MÄÄRITELMÄ

Perheen määrittelemisen on vaikeaa, koska ihmisillä on eri käsityksiä keitä perheeseen kuuluu. Perhe voidaan määritellä asumismuodon mukaan. Perheen voi muodostaa yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat henkilöt lapsineen, jompi kumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avoparit, joilla ei ole lapsia.

Yleisin perhetyyppi on edelleen avioparien muodostama perhe. Avioparit muodostavat lapsiperheitä 61 prosenttia kun taas avoparien muodostamia perheitä on 18 prosenttia. Viidennes lapsiperheistä on yksinhuoltajaperheitä ja uusioperheitä on puolestaan 9 prosenttia. Yhden vanhemman kanssa asuvien lasten osuus nousee heidän iän myötä. Alle 18-vuotiaista lapsista 83 prosenttia asuu kahden aikuisen perheessä kun taas 17-vuotiaista 20 prosenttia asuu äidin kanssa ja 4 prosenttia isän kanssa. (Hautanen 2011.) Lapsiperheiden määrä on ollut laskussa Suomessa jo lähes 50 vuotta (Suomalainen lapsi 2007, 33).

Viranomaisten ja lainsäädännön näkemyksen mukaan isovanhempia ei lasketa nykyään perheeseen. Silti pohditaan sitä, miten esimerkiksi isovanhempien ja lasten suhteen jatkuvuutta voitaisiin tukea vanhempien avioero tilanteessa. Suomi eroaa siinä monista muista maista, että täällä isovanhemmilla ei ole mitään oikeuksia tai velvoitteita lapsenlapsiin. (Rotkirch, Söderling, Fågel 2010, 7.) Brannen ym. (2000, 130) kirjoittaa, että lapset pitävät isovanhempiaan heidän perheenään yhtä paljon kuin vanhempiaan ja sisaruksiaan.

Nätkin kirjoittaa artikkelissaan (2003, 16–17) nyky-yhteiskunnassa perhemuotojen muokkautuneen ja, että jokainen on löytämässä oman paikkansa. Kiistelyn aiheena on, että millaisen riskin erilaiset perhemuodot luovat lapsen hyvinvoinnille. Valillaan on ajatusmalli, jonka mukaan ydinperhe luo ainoastaan hyvän olotilan ja takaa lapsen hyvinvoinnin.

Omasta mielestäni isovanhemmat kuuluvat ydinperheeseen. He ovat arvokas lisä lapsen elämään. Uskon, että lapset, jotka ovat läheisissä väleissä isovanhempiensa kanssa, oppivat heiltä tärkeitä asioita, jotka tulevat tarpeen myöhemmässä elämässä.

2.1 Vanhemmuus

Pulkkinen (2002, 120) kirjoittaa että, lapset syntyvät suojattomina ja turvattomina, eikä heillä ole elinmahdollisuuksia ilman vanhempien huolenpitoa. Lapsien kasvu ja kehitys vaativat paljon aikaa, joten vastuu lapsesta on pitkäaikainen. Lapsien kasvun ja kehityksen kannalta on tärkeää, että paikalla ovat molemmat vanhemmat takaamassa monipuolisen kehityksen. Tilanteet kuitenkin vaihtelevat perhekohtaisesti. Isovanhempien rooli korostuu etenkin perheissä, jossa on vain toinen vanhempi. Isoäidistä tai isoisästä lapset saavat puuttuvan vanhemman tilalle hyvän roolimallin.

Mattilan (2010, 48, 52–53) tekemän tutkimuksen mukaan yksinhuoltajaperheiden verkostoryhmäksi osoittautuivat perhe ja sukulaiset. Tästä ryhmästä isovanhemmat saivat suurimman roolin. Isovanhemmat viettävät lasten kanssa aikaa useimmiten syntymästä lähtien mikä antaa perustan luottamukselliselle suhteelle. Mattilan tutkimukseen osallistui seitsemän henkilöä ja heistä kolme vastasi isovanhempien olevan erittäin läheinen tai läheinen lasten kanssa.

Lammi-Taskulan ja Bardyn (2009, 60) mukaan vanhemmat ovat huolissaan omasta jaksamisestaan vanhempana. Yhteiskunta ja yksilölliset seikat luovat huolta. Vanhemmuutta kuormittavat työelämän luomat paineet sekä huoli omasta terveydestä.

Lammi-Taskula ja Bardy (2009, 61–64) ovat tutkineet vanhemmuuden iloja ja murheita sekä hellyydenosoitusten ja fyysisen kurituksen käyttöä kasvatuksessa. Vanhemmuuteen iloa tuo perheen kanssa yhdessä vietetty aika, kuten harrastukset, yhdessä ruokaileminen, keskustelut ja rentoutuminen. Erimielisyyksiä aiheuttivat kotityöt sekä ruokailuun, pukeutumiseen ja nukkumiseen liittyvät asiat. Vanhemmat haluavat osoittaa lapsilleen hellyyttä. Hellyydenosoitukset ilmenivät mm. halaamisella ja silittämisellä. Fyysinen kuritus on ollut kiellettyä vuodesta 1983 lähtien, mutta silti osa vanhemmista katsoo kurittamisen tarpeelliseksi ja voivat käyttää myös fyysistä kuritusta lasta kohtaan.

Vanhemmuutta voi olla monia erityyppisiä. Vanhemmuus voidaan jakaa lapsilähtöiseen ja aikuislähtöiseen vanhemmuuteen. Lapsilähtöisessä vanhemmuudessa

on oleellista ymmärtää lapsen kehitystarpeet ja vastata niihin. Tärkeää on myös tavoitteiden ja rajoitusten asettaminen lapsen ja nuoren toiminnalla kehitystaso huomioiden. Aikuislähtöiseen vanhemmuuteen kuuluu vähäistä huomioimista, ajan antamista ja kiittämistä sekä runsas vertaileminen toisiin lapsiin. Aikuislähtöinen vanhemmuus viittaa siihen, että vanhemmat toimivat omien mielihoitojen, mukavuutensa sekä tavoitteidensa mukaisesti, eivätkö mieti kasvavan lapsen tarpeita. (Pulkinen 2002, 141–142.)

Jokainen ihminen on erilainen ja maailmassa on erilaisia vanhempia yhtä paljon kuin on ihmisiä. Baumrind (1971, 1989) on tehnyt vanhemmuuden luokitukset. Näitä ovat: auktoritatiivinen, autoritaarinen, salliva ja laiminlyövä vanhemmuus. Auktoritatiivinen vanhemmuus pohjautuu luonnolliseen auktoriteettiin, lapsen hyväksyvään, mutta samalla ikätason mukaiseen vaativuuteen. Autoritaarinen vanhemmuus korostaa vanhempien valtaa ja lasta kohtaan osoitetaan vain vähän hyväksyntää. Salliva vanhempi antaa hyväksyntää, mutta asettaa lapsen toiminnalle vähän odotuksia ja vaatimuksia. Laiminlyövä kasvatusta toteuttava vanhempi asettaa lapsen toiminnalle vähän odotuksia, antaa vähäistä hyväksyntää tai jopa hyljeksii lasta. (Grobman 2008.)

2.2 Vanhemmuuden roolikartta

Roolikarttaan on luokiteltu vanhemmuuden eri rooleja. Helminen ja Iso-Heiniemi (1999, 32) jakavat roolit kolmeen hierarkkiseen tasoon: toimintarooleihin, tekorooleihin ja operaatorooleihin. Toimintarooleihin kuuluu roolikartan pääroolit: huoltaja, rakkauden antaja, elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja ja rajojen asettaja. Huoltajan tehtäviin kuuluu mm. ruoan antaja, vaatettaja, levon turvaaja, puhtaudesta huolehtija sekä sairaudenhoitaja.

Rakkauden antajan tehtävään kuuluu mm. hellyyden antaja, lohduttaja, myötäeläjä, hyvän huomaaja ja itsensä rakastaja. Elämän opettaja opettaa lapselle arkielämän taitoja, oikean ja väärän, hän opettaa tapoja sekä sosiaalisia taitoja. Ihmissuhdeosaajan rooliin kuuluu mm. keskustelija ja kuuntelija, kannustaja, itsenäisyyden tukija sekä anteeksiantaja/-pyytjä. Viimeinen päärooli on rajojen

asettaja. Tähän tehtävään kuuluu fyysisen koskemattomuuden takaaja, einsanoja, turvallisuuden luoja, sääntöjen ja sopimusten noudattaja ja luoja ym. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 32.)

Vanhemmuuden roolikartta antaa vanhemmille hyvän pohjan, jolle luoda oma vanhemmuus, mutta millainen on isovanhempien roolikartta. Minusta näitä samoja rooleja voidaan soveltaa myös isovanhempiin.

Vanhempien roolit muuttuvat lasten eri ikäkausien mukaan. Vanhemmiksi tullaan kun ensimmäinen oma lapsi syntyy. Vanhemman roolia ei pysty harjoittelemaan ennakkoon, vaan jokainen vanhempi muokkautuu omanlaiseksi vanhemmaksi yhdessä lapsen kanssa. Varhaislapsuudessa huoltajan, rakkauden antajan ja ihmissuhdeosaajan roolit korostuvat. Vanhemman tehtävänä on huolehtia lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista. Ilman vanhemman hoitoa ja huolenpitoa vauva ei selviä hengissä. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 22.) Vauva saa myös isovanhemmilta rakkautta ja hellyyttä.

Leikki-iässä lapsen liikkuvuus lisääntyy, joten rajojen asettajan rooli nousee tärkeäksi. Leikki on lapsen päätehtävä, tämän avulla hän oppii eri rooleja sekä ilmaisemaan itseään. Lapsen puhe ja mielikuvitus kehittyvät. On tärkeää, että lapsi tuntee itsensä hyväksytyksi ja arvostetuksi. Rajojen asettaminen on tässä iässä hyvin tärkeää, että lapsi oppii kestämään pettymyksiä. Uhmaiässä rajat luovat turvallisuutta. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 22.) On tärkeää, että isovanhemmat ovat tietoisia vanhempien asettamista säännöistä. Näin lapsi tiedostaa, että isovanhemmilla ollessa vallitsevat samat säännöt kuin vanhemmilla. Näin myös vanhempien ja isovanhempien väliset ristiriidat säännöistä voidaan välttää.

Lapsen mennessä kouluun ja hänen oppiessa sosiaalisia taitoja, nousee elämän opettajan rooli vanhemmuudessa keskeiseksi. Lapsi oppii moraalien suoraan kasvuympäristönsä tavasta elää. Kun vanhempi suhtautuu lapseen oikeudenmukaisesti, lapsi oppii parhaiten moraalia. Lapsuudessa ja nuoruudessa opitut asiat jäävät pysyväksi osaksi persoonallisuutta. Hyväksytyksi tuleminen kavereiden taholta korostuu tässä vaiheessa. Jos lapsi ei saa aikuiselta arvostusta, hän saattaa suosua tekemään mitä vain saadakseen kavereiden hyväksynnän. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 22–23.) Isovanhemmat ovat hyviä elämän opettajia. Isovanhem-

mat ovat eläneet jo pitkään ja kohdanneet erilaisia asioita. Heiltä lapsi oppii käytöstapoja sekä erottamaan oikean ja väärän.

Murrosiässä rajojen asettajan ja ihmissuhdeosajaan roolit nousevat vanhemmuudessa keskeisiksi. Nuori kapinoi etsiessään omaa identiteettiään ja rajojaan. Vanhempi, joka on asettanut lapselleen jo leikki-iässä riittävästi rajoja, pääsee todennäköisesti helpommalla lapsen ollessa murrosikäinen. Ihmissuhdeosajaan rooli nousee puolestaan tärkeäksi nuoren kanssa tehtäessä sopimuksia. Vanhempien opettamat mallit ratkaisujen tekemiseen ja neuvottelemiseen luovat nuorelle mahdollisuuden tehdä valintoja ja harkita asioita. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 23.)

Murrosiässäkin on tärkeää, että vanhempien ja isovanhempien säännöt ovat yhdessä sovittuja. Nuori voi helposti kokeilla isovanhempien rajoja. Isovanhemmat ovat myös tärkeässä roolissa ihmissuhdeosajana. Isovanhemmilla on aikaa kuunnella ja keskustella nuorelle tärkeistä asioista. Isovanhemmat myös kehuvat ja kannustavat lapsenlapsiaan niin koulussa kuin harrastuksissakin menestymiseen.

Itsenäistymisen vaihe tulee 15–18-vuotiaana. Myös tässä vaiheessa vanhempien ihmissuhdeosajaan rooli korostuu. Nuorelle on tärkeää saada luoda omaa persoonallisuutta. Nuori haluaa enemmän valtaa itselleen ja päättää omasta elämästään. Tässä kohtaa vanhempien on arvioitava missä määrin nuori voi ottaa vastuuta. Nuoresta tulee omien rajojen asettaja. Myös tunteiden ilmaisu saa uusia ulottuvuuksia seurustelusuhteiden myötä. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 23.) Isovanhempi voi toimia tässä vaiheessa hyvänä kuuntelijana. Itsenäistyminen tuo mukanaan uusia asioita. Näissä tilanteissa isovanhemmat voivat jakaa omaa elämänsäviisauttaan ja osaltaan auttaa nuorta itsenäistymisessä.

Elämän opettaja on varmasti isovanhempien tärkein rooli. Isovanhemmat ovat eläneet jo pitkään ja kohdanneet tiellään erilaisia asioita. Isovanhemmilta lapsi oppii erilaisia käytännön taitoja, joiden opettamiseen vanhemmilla ei ole ehkä aikaa. Isoäidin kanssa leivotaan, kun vaari taas opettaa pieniä remonttitöitä.

3 ISOVANHEMPIEN ROOLI LASTEN KASVUSSA JA KEHITYKSESSÄ

Lapsi tarvitsee elämäänsä aikuisia, joiden puoleen voi kääntyä hetkestä riippumatta. Yleensä ensimmäiseksi tulevat äiti sekä isä, ja heidän jälkeen isovanhemmat. Lastenlapsien saanti on monen ihmisen toivomus, ja siihen liittyy niin paljon iloa ja onnea. Isovanhempien rooli lapsen elämässä riippuu paljon siitä, millaiset välit ovat lasten kanssa ja kuinka suuri välimatka on.

Viime vuosina isovanhempien rooli on taas korostunut ja merkitys huomataan varsinkin elämän käännekohtissa. Isovanhemmilta saa paljon tukea erilaisissa elämän kriiseissä, mm. lapsen sairastuessa, perheen hajoamisessa tai työttömyyden kohdatessa vanhempia. Tällöin isovanhemman tuki voi olla lapsen voimavara. (Rotkirch, Söderling, Fågel 2010, 5–6.)

Eri tutkimukset osoittavat, että isovanhemmilla on suuri suojaava vaikutus riskioissa elävän lapsen elämässä. Jos omat vanhemmat eivät ole olleet paikalla tai eivät ole pystyneet antamaan turvaa lapselle, ovat isovanhemmat usein olleet korvaavia turvan antajia. (Pulkkinen 2002, 162.)

3.1 Isovanhemmuus

Isovanhemmiksi tullaan, kun omista lapsista tulee vanhempia. Monet ovat kuvanneet isovanhemmaksi tuloa maailman ihanimmaksi asiaksi ja sen jälkeen mikään ei ole enää entisellään (Rotkirch, Söderling & Fågel 2010, 5). Ijäs (2004, 18) kirjoittaa, että isovanhemmaksi tullaan keskimäärin 50–60-vuotiaina. Joskus isovanhemmaksi tullaan jo nuorempana, ja tällöin tilanne voi tulla yllättäen.

Isovanhemmuus on noussut viime vuosien aikana jälleen puheenaiheeksi. Suuret ikäluokat ovat tulleet isovanhemmiksi, ja he kertoilevat kilpaa lapsenlapsistaan. Ehkä sen takia isovanhemmuudesta puhutaan tällä hetkellä todella paljon, koska heitä on niin suuri joukko. Vuonna 2005 väestöstä oli alle 18-vuotiaiden mummoja 582 000 ja ukkeja 440 000. Perhekäsitykset ovat muuttuneet suuresti ja nykylapsil-

la riittääkin monenlaisia isovanhempia ja jokaisella pitää löytää suhdetta kuvaavia nimiä. (Tulusto & Kukkumäki 2010, 117.)

Nykyään eletään taas melkein suurperhe-elämää. Isovanhempien ja lasten suhteet ovat nykyisin kaverillisia ja läheisiä verrattuna aiempien sukupolvien välisiin suhteisiin. (Tulusto & Kukkumäki 2010, 117.)

Nykyisin isovanhemmuus on suuressa arvossa vanhempien, lastenlasten ja isovanhempien keskuudessa. Toivomuksena kuitenkin olisi, että myös yhteiskunta arvostaisi vanhoja ihmisiä muutenkin kuin tukijoukkoina. (Tulusto & Kukkumäki 2010, 118.) Perhepoliittisessa päätöksenteossa pitäisi ymmärtää isovanhempien kasvava merkitys perheissä (Rotkirch, Söderling, Fågel 2010, 7).

Suomi tukee isovanhempia, jotka haluaisivat olla keskeisenä voimavarana perheensä elämässä. Kaikki isovanhemmat eivät pysty osallistumaan aikuisten lastensa ja lastenlastensa elämään, eikä kaikilla lapsilla ole isovanhempia. Myös sosiaalista isovanhemmuutta, eli muiden kuin biologisten suhteiden tukemista eri sukupolvien välillä tulisi paremmin tukea ja arvostaa. (Rotkirch, Söderling, Fågel 2010, 7).

3.2 Isovanhemmuuden ja vanhemmuuden erot

Isovanhemmuuteen kuuluu vanhemmuutta muistuttava tunneside. Isovanhemmat kiintyvät ja huolehtivat lapsesta samoin kuin vanhemmat, mutta suhde on hieman erilainen. Tällaista suhdetta kuvataan usein helpommaksi ja suloisemmaksi kuin tunteita, jotka kohdistuvat omiin lapsiin. Läheisyys voi olla melkein yhtä suurta, vastuu isovanhemmilla on pienempi. (Rotkirch & Fågel 2010, 33.)

Usein jos omat lapset ja lapsenlapset ovat läheisiä, on tärkeä tehdä selvä rajanveto puolin ja toisin. Isovanhemmat ovat suureksi avuksi lastenhoidossa, mutta on tärkeää, että hoidon määrä, aika ja muoto sovitaan yhdessä. Vaarana voi olla, että isovanhemmat joutuvat kokoaikaisiksi hoitajiksi joutuessaan perumaan omat menonsa ja laatimaan oman aikataulunsa lasten ja lastenlasten mukaan. Myös päinvastai-

nen tilanne on yleinen, isovanhemmat haluaisivat viettää enemmän aikaa lastenlasten kanssa. (Rotkirch & Fågel 2010, 34.)

Rotkirchin ja Fågelin (2010, 34–35) mukaan ranskalaisten sosiologien Claudine Attias-Donfutin ja Martine Segalenin tutkimuksesta havaittiin sukupolvien välistä köydenvetoa aiheutuvan monista eri syistä. Ensiksi on tärkeää löytää sopiva tasapaino ja etäisyys isovanhempien ja lasten talouksien välillä. Toiseksi köydenvetoa aiheuttavat kasvatukseen liittyvät asiat. Kolmas mahdollinen riidan aiheuttaja on äidin ja isänpuoleisten sukujen välinen kilpailu siitä, kenellä on tärkeän asema lapsen elämässä.

Monet isovanhemmat kertovat siitä, että lastenlasten myötä oman vanhemmuuden kipukohdat näyttäytyvät paremmassa valossa. Lapsenlapset eivät ole liian lähellä, mutta kuitenkin tarpeeksi lähellä. Monet vahvasti sitoutuneet isovanhemmat korostavat sitä, että isovanhempiana voi osittain korjata mitä olisi tehnyt vanhempana toisin. Usein tähän liittyy ajanpuute ja kokemattomuus. (Fågel & Rotkirch 2010, 83).

Nykyisin lapsilla on paljon materiaalisia asioita. Lapsi saa niitä vanhemmilta, tädeiltä ja sediltä, isovanhemmilta yms. Nykylapsilla on ympärillään liikennettä, melua, ravintoloita, televisio ja dvd:itä. Kun ärsykejä on liian paljon, voivat isovanhemmat tarjota rauhallisen ympäristön ja hyviä ihmissuhteita vastapainona liioille ärsykeille. (Arajärvi 1995, 58.)

Tytöt oppivat omilta äideiltään paljon asioita, jotka ovat tarpeen monissa eri elämäntilanteissa. Linnatsalon (2002, 78) mukaan kasvatuskäytännöt periytyvät useimmiten äidiltä tyttärelle, perustuen ohjeisiin ja kokemuspohjaiseen tietoon, jonka lapsuuden kodistaan sai. Monet käyttävät näitä hyväksi omien lasten kasvatuksessa. Kuitenkin on paljon sellaisiakin, jotka haluavat tehdä kaiken toisin kuin omat vanhemmat ovat tehneet. Helmisen ja Iso-Heiniemen (1999, 32) vanhemmuuden roolikartan elämän opettajan rooli nousee esiin myös tässä.

On tärkeää, että yhteisistä pelisäännöistä sovitaan yhdessä lasten vanhempien ja isovanhempien kesken. Lapset voivat koetella isovanhempien rajoja helposti ja sen takia onkin todella tärkeää, että säännöt ovat samat kuin kotona vanhempien kanssa. On tärkeää, että myös isovanhemmat omaksuvat rajojen asettajan roolin,

jotta turhilta ristiriidoilta voidaan välttyä. Kun lapsilla on selkeät rutiinit, arki sujuu paremmin ja turhilta riidoilta vältytään. (Airola & Tarsalainen 2003, 88.)

Nuori perhe tarvitsee ympärilleen verkoston. Luontevinta on luoda hyvät suhteet omien ja puolison sukulaisten kanssa. Suhteet omiin ja puolison vanhempiin olisi hyvä pitää lämpimänä, ja vielä parempi on, jos isovanhemmat asuisivat lähellä. Isovanhemmat ovat suuri tuki ja resurssi lapsiperheelle. Isovanhempien kanssa vältytään väärinkäsityksiltä, jos suhde rakennetaan alusta lähtien luottamuksen ja kunnioituksen pohjalle. (Sihvola 2002, 176.)

3.3 Lasten kokemuksia isovanhemmista

*”Mummi ja ukki ovat mukavia. Ne kysyvät aina: haluatko sitä ja haluatko tätä”
Josefine 6 v.*

*”Isovanhemmat ovat siitä harvinaisia, että niiden kanssa voi puhua rauhallisesti”
Magnus 7 v. (Dirckinck-Holmfeld 2008, 12, 14.)*

Lasten ajatuksia isovanhemmista on selvitetty tekemällä erilaisia opinnäytetöitä. Isovanhemmat ovat useimmiten tärkeä osa lasten elämää, kasvua ja kehitystä. Tässä tuon esiin kolme opinnäytetyötä, joissa on eri tavoin selvitetty mitä isovanhemat merkitsevät lapsille.

Rautio (2011, 17) on tehnyt tutkimuksen aiheesta Lasten ajatuksia isovanhempien roolista sukupolvien ketjussa. Koska aiheesta on vähän kirjoitettua materiaalia, hän on teettänyt kyselyn 10-vuotiailla lapsilla. Aiheesta keskusteltiin sekä koulussa että kotona, ja lasten vanhemmilta kysyttiin lupa osallistua tähän tutkimukseen.

Tutkimuksesta kävi ilmi, että lapset arvostavat suuresti isovanhempiaan ja he toivoisivat, että isovanhempien kanssa voisi viettää enemmän aikaa. Lapset kertovat isovanhempien olevan kilttejä. Isovanhemmat ovat aina paikalla kun lapset heitä tarvitsevat. Pääasiassa isovanhemat ovat myös lempeitä ja helposti lähestyttäviä. Jotkut lapset ilmaisivat tyytymättömyytensä yhdessä vietetyn ajan laadusta. (Rautio 2011, 22.)

Raution (2011, 22–23) mukaan kymmenvuotiaat ovat mielellään tekemisissä isovanhempiensa kanssa ja jokainen tapaaminen on odotettu. Isovanhempien merkitys korostuu lasten tekemisissä aineissa, joissa he kertovat hyvin yksityiskohtaisesti henkilöiden, tapojen ja paikkojen merkityksestä. Lapset kirjoittavat myös siitä, kuinka hyvältä heistä tuntuu, kun isovanhemmat ovat kiinnostuneet heistä ja heidän asioistaan sekä antavat tavaroita ja rahaa.

Aineita tehtäessä, lapsia pyydettiin kirjoittamaan unelmiensa isovanhemmista. Useimmissa kirjoituksissa mainittiin omat isovanhemmat. Heihin oltiin tyytyväisiä eikä muutoksia tapoihin ja olemuksiin toivottu. Monet olisivat tahtoneet lisää isovanhempia ja jo edesmenneitä isovanhempia ikävöitiin. (Rautio 2011, 33.)

Sainio (2013, 5) haastatteli viittä esikouluikäistä lasta yrittäen selvittää mitä isovanhemmat merkitsevät lapsille. Lapset tykkäävät leikkiä isovanhempien kanssa, heistä on mukavaa kun isovanhemmat lukevat ja kertovat heille tarinoita ja ulkoilu yhdessä on mukavaa. Isovanhemmat nähtiin myös perinteiden siirtäjinä. Tämä esiintyi esimerkiksi leipomisen ja metsässä liikkumisen kautta (s. 29). Lasten vastauksien perusteella voi todeta, että isovanhemmat luovat suhteen lapsenlapsiin yhteisen ajanvieton kautta (s. 33).

Hietalan ja Hietalahden (2008, 33) tekemän tutkimuksen mukaan lapset kuvaavat isovanhempia pääasiassa positiiviseen sävyyn. Isovanhemmat ovat kilttejä, hassuja ja ihania. Lisäksi lasten mielestä isovanhemmat ovat auttavaisia, järkeviä ja he hemmottelevat lapsia. Joidenkin lasten mielestä isovanhemmat kyselivät liikaa lasten ja perheiden asioista ja sekaantuivat niihin.

Hietalan ja Hietalahden (2008, 35) tutkimuksesta kävi myös ilmi, että lasten ja isovanhempien tekemiset eivät juuri muutu, oli kyseessä isoäiti tai isoisa. Isovanhempien kanssa käytiin ostoksilla, pelattiin erilaisia pelejä, ulkoiltiin ja leikittiin. Isovanhempien kanssa käytiin myös uimassa ja hoidettiin yhdessä puutarhaa haravoimalla tai kukkia hoitaen.

4 VANHEMPIEN SAAMA APU JA TUKI ISOVANHEMMILTA

Perheen perustaminen on useimmiten suunniteltua. Suunnitelmista huolimatta vanhemmat voivat yllättyä kun lapsi ilmoittaa tulostaan. Ensimmäisen lapsen odotukseen liittyy usein pelko siitä, miten lapsen kanssa pärjää, osaako hoitaa ja kasvatkaa oikein. Näissä tilanteissa puolison ja omien vanhempien tuki on erityisen tärkeää. Omilta vanhemmilta saa arvokasta apua ja tukea. Tulevat isovanhemmat auttavat lastenhoidossa ja tukevat tarvittaessa perhettä taloudellisesti. He myös ovat vanhempien tukena ja neuvovat vanhemmuuteen liittyvissä asioissa.

4.1 Isovanhemmat vanhemmuuden tukena

On tärkeää, että lapsella on ympärillään useita aikuisia. Aikuiset luovat lapselle turvallisen verkoston ja yhteisöllisyyttä. Isovanhemmat ovat useimmiten näitä aikuisia, joihin lasten on helppo kiintyä ja joille on helppo kertoa iloista ja suruista. Isovanhemmilla on myös tärkeä rooli vanhempien tukemisessa kasvatukseen liittyvissä asioissa. Toisen sukupolven läsnä ollessa ei tarvitse tehdä vaikutusta tai kilpailla mistään. Omilta vanhemmilta tai puolison vanhemmilta kysyessä ei tarvitse tuntea pelkoa tulevansa vertailluksi toisten kanssa. (Sassi, Tarkkonen & Vaijärvi 2008, 45.)

Isovanhemmille on kertynyt elämänviisautta, jota ei pysty opettelemaan kirjoista tai internetistä. Tämä on kertynyt elämisen myötä, elämällä ihmissuhteita läpi sekä kokemalla ja tekemällä. Lisäksi isovanhemmilla on perinnetapoja, joista nuorella sukupolvella ei ole mitään tietoa. Kun isovanhemmat ovat mukana nuoren perheen elämässä, on tärkeää muistaa olla lojaali omaa kumppaniaan kohtaan. (Sihvola 2002, 178.)

Juhelan tutkimuksen (2006, 51) mukaan lähes kaikki lapsiperheet kokevat saavansa kaikilta isovanhemmilta positiivista palautetta ja tukea vanhemmuuteen. Tutkimuksesta nousi esiin, että lapsiperheet kokevat äidinäidin osoittavan eniten luottamusta, mutta myös muista isovanhemmista yli 70 % osoitti luottamusta.

Juhelan (2006, 50) tekemän tutkimuksen mukaan lapsiperheistä 62 % kokee saavansa äidinäidiltä hyviä neuvoja. Muilta isovanhemmilta alle puolet lapsiperheistä kokee saavansa hyviä neuvoja. Äidinäidit tukevat eniten myös tehtyjä ratkaisuja, heidän kanssaan voidaan keskustella ja he rohkaisevat päätöksenteossa.

4.2 Taloudellinen tuki ja lastenhoitoapu

Isovanhemmat auttavat lapsiperhettä usein taloudellisesti. Haavio-Mannilan ym. (2009, 73–74, 76) tutkimuksen mukaan 53 prosenttia vanhemmista oli saanut taloudellista tukea omilta tai puolison vanhemmilta kuluneen vuoden aikana. Useimmiten taloudellista tukea saatiin omilta vanhemmilta. Tarkasteltaessa miesten ja naisten eroja tuen saamisessa huomataan, että naiset saavat taloudellista tukea useammin kuin miehet. Miehistä 48 prosenttia ja naisista 56 prosenttia sai taloudellista tukea isovanhemmilta vuoden aikana. Isovanhemmat takaavat usein myös lapsiperheen pankkilainoja.

Lastenhoitoapu on toinen tyypillinen isovanhemmilta saatu avun muoto. Perhe voi kohdata monia asioita, joissa isovanhempien apu on korvaamatonta. Kun perheeseen syntyy uusi lapsi, vanhempien huomio kiinnittyy uuteen tulokkaaseen. Tässä uudessa tilanteessa vanhemmat sisarukset kaipaavat erityistä huomiota ja isovanhemmat ovat tällöin suureksi avuksi. Isovanhemmilla on aikaa kuunnella heidän ajatuksia, tehdä jotain hauskaa yhdessä ja viedä harrastuksiin. (Ijäs 2004, 57–58.)

Pienten lasten vanhempien arki on usein kiireistä, sillä työt sekä kodin ulkopuolella että kotona on hoidettava. Yönet jäävät usein lyhyiksi eikä vanhemmilla ole kahdenkeskistä aikaa. Isovanhemmat voivat auttaa myös tässä vanhempia ja vapauttaa vanhemmat lastenhoidosta pariksi päiväksi. On hyvä, jos isovanhempiin on luottava ja avoin suhde. Isovanhempien antama apu arjen askareissa ja lastenlapsien kasvaessa on korvaamatonta. (Ijäs 2004, 61–62.)

Ijäs (2004, 62–63) kirjoittaa, että isovanhempia on erilaisia. Toinen on valmis lähtemään avuksi, kun kasvava perhe sitä tarvitsee. Toinen taas haluaa pitää kiinni omista menoista, kun eläkkeellä ollessaan on vapaa liikkumaan miten itse tahtoo. Tilanteet vaihtelevat isovanhempien voimavarojen ja perheen tarpeiden mukaan.

On muistettava, isovanhempien olevan monenikäisiä. Vanhemmiksi tullaan nykyään myöhemmin kuin aikaisemmin. Joten myös isovanhemmat voivat olla iäkäämpiä.

Isovanhemmat ovat osa lapsen turvaverkkoa, jota jokainen lapsi tarvitsee monissa tilanteissa. Nykyään lapset kokevat ja näkevät ympäristössään paljon sellaista, jota he eivät ymmärrä. Tärkeää on, että isovanhemmat ovat sijaisena, varalla ja pitämässä suojaverkkoa yllä kun sitä tarvitaan.

Haavio-Mannilan ym. (2009, 72–73) tekemän tutkimuksen perusteella 92 prosenttia vastaajista, joilla on lapsia, oli saanut ilmaista lastenhoitoapua. Naiset saavat apua useimmiten omalta äidiltään ja kaikkein harvimmin puolison isältä. Miehet puolestaan saavat useimmiten lastenhoitoapua puolison äidiltä. Isovanhempien lastenhoitoapu perustui usein siihen, että he haluavat viettää aikaa lastenlapsiensä kanssa. Useimmiten lastenhoitoapua saadaan myös muilta sukulaisilta, kuten sisaruksilta tai ystäviltä.

Isovanhemmista on suuri apu kasvavalle perheelle. Suurten ikäluokkien naisista noin 80 % ja miehistä noin 70 % antavat lapsilleen käytännön ja lastenhoito apua. Vain neljäsosa isovanhemmista ei hoida lainkaan lapsenlapsiaan. Vajaa kymmenes ilmoittaa, että hoito on säännöllistä. Pääasiassa hoidetaan omia lastenlapsiaan, mutta 10 % hoitaa myös muita lapsia. (Haavio-Mannila, Majamaa, Tanskanen, Hämäläinen, Karisto, Rotkirch & Roos 2009, 55–56.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä kappaleessa kerron tutkimukseni etenemisestä, valitsemastani laadullisesta tutkimusmenetelmästä, aineiston keräämisestä sekä pohdin eettisyyttä ja luotettavuutta.

5.1 Laadullinen tutkimus

Halusin toteuttaa tutkimukseni laadullisena, koska se sopii mielestäni tutkittavaan aiheeseen parhaiten. Vanhempien ja isovanhempien välit voivat olla monenlaisia joten ajattelin, että parhaan ja rehellisimmän vastauksen saan, kun vanhemmat voivat vastata kyselyyn rauhassa kotona. Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään antamaan kohteesta kokonaisvaltainen kuva sekä ymmärtämään laatua ja eri ominaisuuksia (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2007, 157).

Tutkimuksen toteutin kyselylomakkeella, joka sisälsi avoimia kysymyksiä. Kysymyksiä oli yhteensä kymmenen. Vallin (2001, 100) mukaan kyselylomaketta laadittaessa on kiinnitettävä huomioita lomakkeen pituuteen ja kysymysten määrään. Liian pitkä kysely voi tuntua ahdistavalta eikä vastaaja jaksa vastata siihen. Lomakkeen tulee olla selkeä ja kysymykset pitää asettaa loogiseen järjestykseen, sekä antaa tarvittaessa vastausohjeet. On myös kiinnitettävä huomiota kysymysten sanamuotoon ja vältettävä johdattelevia kysymyksiä.

Valli (2001, 101–102) listaa kyselylomakkeen hyvin ja huonoja puolia. Hyviä puolia on, ettei tutkija vaikuta vastauksiin läsnäolollaan ja tutkimus on mahdollista toteuttaa suuremmalle joukolle. Postikyselynä toteutettava tutkimus poistaa myös matkustuskustannukset. Heikkoutena tälle menetelmälle voidaan lukea, että vastausprosentti jää usein melko alhaiseksi ja kysymysten väärinymmärtäminen on mahdollista.

5.2 Tutkimusongelmat

Tutkimuksestani halusin saada selville, miten isovanhemmat tukevat nykyään lasten kasvua ja kehitystä. Aikaisemmin isovanhemmat ovat olleet suuri osa perhettä ja minua kiinnostikin lähteä tutkimaan, millainen tilanne on nykyään. Tutkimukseni otan huomioon lasten iän sekä etäisyyden lasten ja isovanhempien välillä. Tutkimuskysymyksiäni ovat:

- Kuinka suuri rooli isovanhemmilla on lasten elämässä?
- Millaista apua lapsiperheet hakevat isovanhemmilta?
- Miten isovanhempien läsnäolo vaikuttaa lasten kasvuun ja kehitykseen?
- Vanhempien ja isovanhempien eroavaisuuksista kasvattajana, sekä ristiriidoista mitä perheet ovat kohdanneet.

5.3 Aineistonkeruu

Aineistoa keräsin järjestämällä teema-päivän koko perheelle. Teema-päivään saivat osallistua lapset, vanhemmat ja isovanhemmat. Teema-päivä järjestettiin yhteistyössä Nurmon Lions Clubin/Valakioiden kanssa. Idean teema-päivän järjestämisestä sain eräältä opettajaltani. Avuksi järjestämiseen sain kaksi sosionomiopiskelijaa Seinäjoen ammattikorkeakoulusta, jotka suorittivat TKI-harjoittelua.

Tapahtuma pidettiin Nurmon Haalitalolla ja tapahtuma oli maksuton. Pienen osallistujamäärän vuoksi kyselyt toimitettiin lopulta isovanhempien kautta vanhemmille Nurmon Lions Clubin/Valakioiden kuukausikokouksessa. Kyselyt jaettiin kirjekuorissa postimerkeillä ja minun osoitetiedoilla varustettuna. Näin vastaaminen oli mahdollisimman vaivatonta. Laitoin kyselyjä yhteensä 20 ja niistä 12 palautui.

5.4 Tutkimusaineiston analysointi

Tutkimuksen analysoinnissa käytän apuna sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimusmenetelmän metodi, jolle on oleellista etsiä merkityssuhteita ja merkityskokonaisuuksia. Sisällönanalyysin teen aineistolähtöisesti. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi tarkoittaa Tuomen ja Sarajärven (2002, 110–115) mukaan, että tutkimusaineistosta löytyy jokin toiminnan logiikka tai sitä ohjaa tyypillinen kertomus. Aineistolähtöinen analyysi pitää sisällään kolmevaiheisen prosessin. Ensimmäisessä vaiheessa on tärkeää aineisto pelkistäminen. Toisessa vaiheessa aineistoa ryhmitellään. Aineiston ryhmittelyssä on hyvä käyttää erilaisia ryhmittelyperiaatteita, jotta tutkimuksesta saataisiin mahdollisimman suuri hyöty. Viimeisessä vaiheessa luodaan teoreettisia käsitteitä.

Jaan tutkimukseni neljään eri ryhmään tutkimuskysymyksieni mukaan. Nämä ryhmät ovat: isovanhempien rooli lasten elämässä, lapsiperheiden isovanhemmilta saatu apu, isovanhempien tuki lasten kasvussa ja kehityksessä sekä millaiset ovat vanhempien ja isovanhempien eroavaisuudet kasvattajana ja millaisia ristiriitoja perheet ovat kohdanneet.

Tämän jälkeen järjestelin tutkittavan aineistoni näihin ryhmiin. Järjestelin vastauksia eri tavoin Word-tiedostossa, jonka jälkeen tulostin kaikki ryhmittelyt paperille. Tutkimuksen kannalta epäolennaiset asiat jätin pois. Analysoinnin apuna käytin eri värikoodeja. Alleviivasin tutkimusaineistostani samoja asioita samalla värillä. Näin aineistosta oli helppo havainnoida, mitkä asiat toistuvat useammassa kyselylomakkeessa. Tämä auttoi myös tuloksien kirjoittamisessa.

5.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tuomen ja Sarajärven (2009, 136) mukaan tutkimuksen luotettavuutta voidaan kuvata validiteetin ja reliabiliteetin käsittein. Validiteetilla tarkoitetaan sitä, että tutkimuksessa on tutkittu juuri sitä, mitä oli tarkoituskin. Reliabiliteetti puolestaan tarkoittaa tutkimuksen toistettavuutta. Hirsjärven ym. (2007, 226–227) mukaan reliabiliteetti voidaan todeta siten, että kaksi tutkijaa päätyy samaan tulokseen tai

sama henkilö on tutkimuksen kohteena kahteen kertaan, tuloksen ollessa molemmilla kerroilla yhteneväinen. Luotettavuutta lisää myös tutkijan tarkka kuvaus tutkimuksen toteuttamisesta ja sen kaikista vaiheista.

Koen, että opinnäytetyössä käyttämäni kyselylomake tukee validiteettia. Kyselylomakkeen vaarana on, että vastaaja ymmärtää kysymyksen väärin. Kyselylomaketta tehtäessä pyrin kysymysten selkeyteen ja välttämään mahdollisia väärinkäsityksien syntymistä. Kyselylomake oli hyvä valinta tämän tutkimuksen toteutukseen. Vanhemmat saivat vastata kysymyksiin rauhassa kotona ja miettiä, mitä isovanhemmat todella merkitsevät juuri heidän perheelleen. Uskon myös, että oma läsnäoloni olisi voinut vaikuttaa joihinkin vastauksiin.

Tuomen ja Sarajärven (2009, 135–136) mukaan on myös tärkeää, että tutkija on puolueeton. Tutkijan pitää kuunnella tutkittavaa omana itsenään eikä suodattaa hänen kertomustaan oman kiinnostuksen ja oletuksen läpi. Tutkittavan sukupuoli, ikä, uskota, virka-asema ei saa vaikuttaa tulokseen. Vilkka (2005, 158–159) kirjoittaa, että laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteeri on tutkijan rehellisyys, koska tutkijan tekemät teot, valinnat ja ratkaisut ovat tutkimuksessa arvioinnin kohteena.

Hirsjärven ym. (2007, 23) mukaan tutkimuksenteossa täytyy huomioida monia eettisiä kysymyksiä. Näihin kysymyksiin liittyy tiedon hankinta, julkaiseminen sekä periaatteiden tunteminen ja toimiminen niiden mukaan. Nämä asiat huomion tutkimuksessani liittämällä kyselylomakkeeseen saatekirjeen, jossa kerroin tutkimuksen tarkoituksesta ja esittelin itseni.

Saatekirjeessä kerrottiin myös, että kaikki vastaajat esiintyivät nimettöminä. Tutkimustulokset analysoin siten, ettei yksittäisiä perheitä voi tunnistaa. Esimerkiksi lasten ikä ja välimatka on esitetty luokittain.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa tarkastelen kyselylomakkeista saatuja vastauksia. Jaan aiheen neljään eri teemaan. Näitä teemoja ovat: isovanhempien rooli lasten elämässä, lapsiperheiden isovanhemmilta saama apu, isovanhempien tuki lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä mahdolliset perheen sisäiset ristiriidat.

6.1 Isovanhempien rooli lasten elämässä

Ensimmäisestä kysymyksestä selviää, että tutkimukseen osallistuneiden perheiden lapset ovat 1-15 vuotiaita. Toinen kysymys selvittää, että ainakin toiset isovanhemmat asuivat 1-20 kilometrin päässä lapsiperheestä. Kolmannesta vastuksesta selviää, että isovanhemmat tapaavat lapsenlapsiaan useimmiten viikoittain tai ainakin muutaman kerran kuukaudessa. Neljännessä vastauksessa vanhemmat kertovat lapsiensa mieluiten leikkivän ja ulkoilevan isovanhempien kanssa. Kyselyistä selviää, että kaikki tutkimukseen osallistuneet perheet ovat tekemisissä isovanhempiensa kanssa.

Isovanhemmat, jotka asuvat lähellä ovat enemmän tekemisissä lastenlapsiensa kanssa.

”Kilometrin päässä asuvat äidin vanhemmat hoitavat lapsia noin 3 kertaa viikossa. Kauhajoella asuvia isän vanhempia lapset tapaavat noin 2-3 kertaa kuukaudessa (joskus enemmän, joskus vähemmän)” (K8).

Isovanhempia, jotka asuvat alle 20 kilometrin päässä, nähdään viikoittain. Isovanhempia, jotka asuvat noin 50 kilometrin päässä nähdään muutaman kerran kuukaudessa. Jos välimatka on yli 200 kilometriä, tapaamisia on 2-7 kertaa vuodessa, mutta tällöin tapaamiset ovat pidempi aikaisia.

”Viikoittain lähellä asuvia joko kotona tai mummolassa. Kauempana asuvia isovanhempia tavataan 4-5 kertaa vuodessa.”(K6).

Yleensä ottaen voidaan todeta, että ainakin toisen vanhemman omat vanhemmat asuvat alle 20 kilometrin päässä.

Myös lasten ikä on sidoksissa tapaamisiin. Kun lapset ovat pieniä, isovanhemmat ovat enemmän mukana lapsenlapsen elämässä. Lasten ollessa pieniä, isovanhemmat ovat mukana perheen arjessa viikoittain. Isovanhempien ja lasten välinen suhde kuvataan lämpöiseksi ja melkein kaikista vastauksista voidaan päätellä isovanhempien olevan suuressa roolissa lasten elämässä.

Isovanhemmat ja lapset tekevät paljon erilaisia asioita keskenään. Kyselyistä ilmeni, että suosituimpia aktiviteetteja ovat leikkiminen ja liikunnan harrastaminen, kuten uinti, hiihto ja pyöräily. Yhdessä leivotaan ja laitetaan ruokaa. Isovanhempien luona ollaan usein myös yökylässä. *”Lapsille on isovanhemmat tärkeitä, mielellään kyläilisivät heidän luonaan. Lapset oleilevat, juttelevat, leipovat, toisinaan lapset ovat yökylässä.”(K2)*. Myös harrastuksiin kускаaminen oli melko yleistä.

Isovanhemmat osallistuvat myös jonkun verran perheen yhteisiin lomamatkoihin ja yhdessä mökkeillään. Kesäisin lapset menevät usein ilman vanhempiaan isovanhempien kanssa mökille. Mökillä ollaan muutamasta päivästä viikkoon. Useimmista kyselyistä ilmeni myös, kun isovanhempia ei nähdä niin usein, heitä ikävöidään ja heidän kanssaan puhutaan puhelimesta.

6.2 Lapsiperheiden isovanhemmilta saatu apu

Tutkimuksesta ilmenee, että isovanhemmat ovat suureksi avuksi melkein kaikissa perheissä. Ainostaan kaksi vastanneista perheistä ei saa mitään apua isovanhemmilta. Näissä perheissä isovanhemmat asuvat melko kaukana ja ovat jo melko iäkkäitä. Myös lapsenlapset ovat jo yli 15 vuotiaita.

Yleisin avun muoto on taloudellinen apu. Isovanhemmat ostavat käyttötavaraa, kuten vaatteita tai liikuntavälineitä sekä lahjoja. Myös perheen yhteisille matkoille saadaan avustusta. Vaikka taloudellisen avun muotoja oli useita, apu ei ole säännöllistä.

”Yhteisille matkoille on saatu taloudellista apua” (K3).

”Äidin isä ostaa liikuntavälineitä, antaa säästöpossuun rahaa. Isän isä ostaa lahjoja” (K9)

Toiseksi yleisin avun muoto on lastenhoitoapu. Viisi (5/12) vastanneista perheistä kertoi saavansa lastenhoitoapua. Isovanhemmat hoitavat lapsia useimmiten viikoittain. Taloudellista tukea saivat melkein kaikki perheet. Perheet, jotka saivat lastenhoitoapua, saivat sitä useammin kuin taloudellista tukea saatiin.

”Äidin vanhemmat asuvat lähellä ja hoitavat usein lapsia, kun äiti ja isä ovat töissä tai kokouksessa” (K8).

Isovanhemmat auttavat usein myös lasten harrastuksiin viemisessä. Neljä (4/12) vastanneista kertoi, että isovanhemmat vievät lapsia harrastuksiin joko säännöllisesti tai ajoittain. Tarvittaessa isovanhemmat vievät lapsia myös päivähoitoon. Monet kokivat tämän asian helpottavan heidän arkeaan paljon.

”Vanhinta lasta kuskaa myös harrastuksiin, kaikkia välillä päivähoitoon” (K1)

Perheet jotka saivat jotain mainittua apua (10/12) kokivat, että isovanhempien apu on korvaamatonta. Varsinkin lapsiperheiden äidit kokevat saavansa isovanhemmilta ja erityisesti omalta äidiltään korvaamatonta apua ja tukea.

”Oma äiti auttanut valtavasti lasten hoidossa tukemalla ja auttamalla. Todella tärkeää ja ihanaa, että on tällainen suhde. Apua tarvitsi etenkin silloin kun lapset olivat pieniä” (K3).

Neljässä (4/12) vastauksessa korostui myös henkinen tuki ja ymmärrys. Lapsiperheiden äideille merkitsee eniten oman äidin tuki. Joskus se koettiin yhtä tärkeäksi kuin oman puolison tuki, joskus jopa tärkeämmäksi. Oma äiti on kaikkein läheisin. Hänelle on helpoin puhua kaikista asioista. Oman äidin kanssa keskusteltaessa ei tarvitse myöskään pelätä joutuvansa vertailun kohteeksi.

”Henkistä tukea + ymmärrystä sain! Se merkitsee yhtä paljon kuin omalta mieheltä saatu tuki. Ehkä joskus jopa enemmän” (K1).

Isovanhemmat tukevat perhettä taloudellisesti, auttavat lastenhoidossa ja kyyditsevät lapsia harrastuksiin tai päivähoitoon. Kun tarkastellaan kasaantuuko apu

tiettyihin perheisiin vai jakaantuuko se kaikkien perheiden kesken, voidaan todeta, että ainoastaan kaksi tutkimukseen osallistuneista perheistä ei saa mitään apua. Neljä perheistä kertoi saavansa yhtä apua näistä kolmesta mainitsemastani avusta. Toiset neljä perhettä kertoo saavansa kahta avun muotoa ja kaksi perhettä kertoo isovanhempien tarjoavan kaikkia kolmea avun muotoa.

6.3 Isovanhempien tuki lasten kasvussa ja kehityksessä

Melkein puolet vastanneista kertoo saavansa isovanhemmilta kaikenlaista tukea. Isovanhemmat kyselevät lapsien kuulumisia, kannustavat, neuvovat ja kehuvat lapsia. Kyselyistä käy ilmi myös, että isovanhemmat ovat tärkeä sosiaalinen verkosto lapsille ja he myös opettavat lapsille sosiaalisia taitoja. Isovanhempien tuki on tärkeää myös vanhemmille. Melkein kaikki kyselyyn vastanneista kokivat, että isovanhemmat tukevat vanhempia lasten kasvussa ja kehityksessä.

”Isovanhemmat tukevat vanhempia kasvatuksessa ja ovat merkittävä osa lasten sosiaalista verkostoa.” (K6)

”Äidin puolen isovanhemmat vaikuttavat suuresti lapsien kehitykseen. Ovat tuttuja ja turvallisia ihmisiä joihin voi luottaa” (K11).

Vanhemmat kokivat rikkaudeksi sen, että vanhempien puolilta tuleva erilainen kasvatustyyli tukee toistaan ja lapset oppivat arvostamaan erilaisia asioita.

”Kummallakin puolella kasvatusta on erilaista, mutta toisiaan tukevaa.” (K10)

Tutkimuksesta selviää, että useimmiten jomman kumman vanhemman vanhemmat osallistuvat kasvatukseen ja kehittymisen tukemiseen enemmän kuin toiset. Tämä selittyy usein välimatkoilla. Myös vanhempien oma suhde omiin vanhempiin vaikuttaa tähän.

Lapset oppivat isovanhemmilta tärkeitä taitoja. Isovanhemmat opettavat lapsille sosiaalisia taitoja, kuten käytöstapoja ja keskustelua. Isovanhemmat näyttävät mallia myös ihmissuhdeasioissa ja rahankäytössä. Lasten elämä on usein hektis-

tä. Isovanhemmilta lapset voivat oppia rauhoittumista sekä toisten ihmisten kuuntelemista. Isovanhemmat voivat opettaa lapsille asioita, jotka ovat heille tärkeitä.

”Äidin äidiltä käytös ha siisteys kasvatus, musiikki ja ihmissuhde kasvatus.” (K9)

6.4 Vanhempien ja isovanhempien eroavaisuudet kasvattajina, sekä mahdolliset ristiriidat, mitä perheet ovat kohdanneet

Kahdeksan (8/12) tutkimukseen osallistuneista perheistä kertovat, että heidän kasvatustyylinsä on samanlainen kuin heidän vanhemmillaan aikoinaan. *”Hyvin samanlainen kasvatustyyli – rajat ja rakkaus tärkeää.”(K3)*. Perheet jotka kertoivat kasvatustyylien samankaltaisuudesta, pitivät omaa lapsuuttaan positiivisena ja he olivat tyytyväisiä vanhempiinsa.

Noin kolmannes kertoi kasvattavansa lapsensa eritavalla kuin heidän vanhempansa. Eroavaisuuksia oli siinä, että vanhemmat halusivat antaa lapsilleen enemmän aikaa ja olla heidän kanssaan. Vanhemmat haluavat näyttää tunteita vanhempiaan avoimemmin.

”Olemme vanhempina enemmän läsnä ja kiinnostuneempia lastemme tekemisistä” (K4)

”Olemme enemmän harrastuksissa mukana. Näytämme tunteitamme avoimemmin” (K9)

Ristiriitoja aiheuttivat lähinnä sääntöjen ja rajojen luominen sekä noudattaminen. Monet vastaajista kertoivat isovanhempien antavan helpommin periksi ja rikkovan yhdessä luotuja sääntöjä. Aina he eivät noudattaneet edes itse luomiaan sääntöjä.

”Äidin puolen isovanhemmat antavat ohjeita ja neuvoja, vaikka vähemmän ovat mukana lasten arjessa. Eivätkä itse aina toimi edes omien näkemysten mukaan.” (K2)

Vastauksista ilmenee myös, että monet haluavat välttää ristiriitoja omien vanhempien kanssa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni tarkoitus on selvittää millainen on isovanhempien merkitys lasten kasvulle ja kehitykselle sekä millainen rooli isovanhemmilla on. Ensimmäinen tutkimuskysymyksenäni käsitteli isovanhempien roolia lasten elämässä. Tutkimuksestani selviää, että isovanhemmat ovat tärkeitä niin lapselle kuin vanhemmillekin. Tutkimukseeni osallistuneista perheistä kaikki olivat tekemisissä isovanhempien kanssa. Lapsille isovanhemmat ovat tärkeitä, koska heidän kanssaan on mahdollista tehdä jotain sellaista mitä omat vanhemmat eivät osaa tai ehdi tehdä. Raution (2011, 22) tekemän tutkimuksen mukaan lapset arvostavat suuresti isovanhempiaan ja haluaisivat viettää heidän kanssaan enemmän aikaa. Lapset kertoivat isovanhempien olevan aina paikalla kun heitä tarvitaan.

Tutkimuksessani vanhemmat vastasivat, että lapsien mielestä parasta yhteistä tekemistä oli leikkiminen ja liikkuminen. Myös Hietalan ja Hietalahden (2008, 35) tutkimuksesta ilmeni, että lapset pitivät, kun isovanhemmilla oli aikaa pelata erilaisia pelejä, ulkoilla ja leikkiä. Ehkä pienenä yllätyksenä minulle tuli, että monet leipovat ja laittavat yhdessä ruokaa. Melkein puolet vastanneista kertoi yhteisistä ruoanlaitto hetkistä. Lapset oppivat näistä hetkistä ja nämä taidot tulevat varmasti tarpeeseen myöhemmässä elämässä.

Toinen tutkimuskysymyksenäni käsitteli, millaista apua lapsiperheet saavat isovanhemmilta ja kuinka paljon. Tutkimuksestani selviää isovanhempien olevan suureksi avuksi lapsiperheille. Ainoastaan kaksi tutkimukseen osallistuneista kertoi, etteivät saa mitään apua isovanhemmilta. Tällöin syynä oli suuri välimatka ja isovanhempien korkea ikä.

Yleisin avun muoto oli taloudellinen tuki. Taloudellinen tuki esiintyi siten, että isovanhemmat ostivat lapsille vaatteita, leluja ja liikuntavälineitä sekä avustivat perheen lomamatkoja. Taloudellista tukea ei saada kuitenkaan säännöllisesti. Haavio-Mannilan ym. (2009 73–74) tekemän tutkimuksen mukaan 53 prosenttia lapsiperheistä sai taloudellista tukea omilta tai puolison vanhemmilta.

Vaikka taloudellista tukea esiintyi melkein kaikilla perheillä, isovanhemmat auttavat kuitenkin eniten lastenhoidossa. Suurin osa perheistä saa lastenhoitoapua viikoittain kun taloudellinen apu on epäsäännöllistä. Haavio-Mannilan ym. (2009, 55–56) mukaan suurten ikäluokkien naisista noin 80 % ja miehistä noin 70 % antavat lapsiperheille käytännön ja lastenhoitoapua. Lastenhoitoapu on kuitenkin sidoksissa välimatkoihin. Kun perhe asuu kaukana isovanhemmista, lastenhoitoapua on vaikeampi antaa. Tällöin isovanhemmat viettävät usein pidemmän aikaa lastenlasten kanssa.

Isovanhemmat ovat usein korvaamaton apu uudessa elämäntilanteessa. Ijäs (2004, 57–58) kirjoittaa isovanhempien tärkeästä roolista, kun perheeseen syntyy toinen lapsi. Vanhempien huomio kiinnittyy uuteen tulokkaaseen, jolloin isovanhemmilla on aikaa kuunnella vanhempien lasten ajatuksia ja tehdä heidän kanssaan yhdessä jotain hauskaa. Isovanhemmat auttoivat usein myös lasten kyyditsemisestä harrastuksiin ja päivähoitoon.

Kolmas tutkimuskysymys on: Miten isovanhempien läsnäolo vaikuttaa lasten kasvuun ja kehitykseen? Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että isovanhemmilla on tärkeä rooli tässä asiassa. Melkein puolet tutkimukseen vastanneista kertoi isovanhempien tukevan lasten kasvua ja kehitystä monin eri tavoin. Tutkimuksesta selvisi myös, että isovanhemmat ovat tärkeä osa lasten sosiaalista verkostoa ja isovanhemmat opettavat lapsille tärkeitä asioita, kuten käytöstapoja, ihmissuhdetaitoja, yms. Vanhemmat kokivat rikkaudeksi kun molempien puolien isovanhemmilta tulee erilaisia asioita, joita lapsi tarvitsee myöhemmässä elämässä.

Sihvola (2002, 176) kirjoittaa isovanhempien olevan suuri tuki lapsiperheelle. Isovanhemmilla on aikaa kuunnella ja keskustella lapsen ja nuoren kanssa tälle tärkeistä asioista. Isovanhemmat luovat myös rauhallisen ympäristön lapsiperheen kiireisen elämän keskelle.

Neljännän tutkimuskysymyksen avulla halusin selvittää vanhempien ja isovanhempien samankaltaisuuksista tai eroavaisuuksista kasvattajana sekä millaisia ristiriitoja perheet ovat kohdanneet. Yli puolet tutkimukseen osallistuneista perheistä kertoi kasvatuksensa olevan samankaltaista kuin heidän vanhempansa olivat

käyttäneet. Perheet, jotka käyttivät samoja kasvatustyyliä kuin vanhempansa, pitivät omaa lapsuuttaan positiivisena ja olivat tyytyväisiä omiin vanhempiinsa.

Noin kolmannes koki kasvattavansa lapsensa eri tavoin kuin vanhempansa olivat kasvattaneet heidät. Näissä tapauksissa vanhemmat halusivat antaa lapsilleen enemmän aikaa ja kaikenlaiset tunteet sai näyttää avoimesti.

Tutkimuksesta selvisi, että ristiriitoja aiheutti lähinnä rajojen luominen ja noudattaminen. Monet vanhemmista halusivat välttää tällaisia tilanteita. Monissa vastauksissa kerrottiin, että lapsiperheet saavat tehdä omat ratkaisut ja vain harvoin isovanhemmat puuttuivat päätöksen tekoon.

Rotkirch ja Fågel (2010, 34–35) on listannut ranskalaisten sosiologien Claudine Attias-Donfutin ja Martine Segalenin tutkimuksesta havaittujen ristiriitojen aiheuttajia. On tärkeää löytää tasapaino ja etäisyys isovanhempien ja lasten talouksien välille. Molemmille osapuolille pitää olla selvää, että vanhemmat vastaavat kasvatuksesta. Kolmas riitojen aiheuttaja voi olla sukujen välinen kilpailu.

Airola ja Tarsalainen (2003, 88) kirjoittaa, että yhteisistä pelisäännöistä pitää sopia ajoissa vanhempien ja isovanhempien kesken. On tärkeää, että isovanhemmat omaksuvat myös rajojen asettajan roolin.

Pohdin sitä, miten valittu tutkimusryhmä vaikuttaa saatuun tulokseen. Tutkimukseen osallistuneiden perheiden isovanhemmista ainakin isoäidit toimivat aktiivisena jäsenenä Nurmon Lions Clubissa/Valakioissa. Ovatko tutkimukseen osallistuneiden perheiden isovanhemmat aktiivisempia osallistumaan ja auttamaan lapsiperheiden arkea vai olisiko tulos ollut samankaltainen jos tutkittava joukko olisi ollut erilainen?

Tutkimuksen perusteella ja teoriaan nojaten voidaan kuitenkin todeta, että isovanhemmat ovat edelleen todella tärkeä voimavara lapsiperheille. Heiltä voi kysyä neuvoja ilman vertailun tulemisen pelkoa sekä heiltä saa arvokasta käytännön tietoja ja taitoja. Isovanhempien apu on useimmiten pyyteetöntä ja he vain nauttivat saadessaan viettää aikaa lastenlapsien kanssa.

Tutkimustuloksista ehkä hieman yllättävä asia oli se, että lapsenlapsia kiinnostaa edelleen isovanhempien siirtämät perinteet. Nyky-yhteiskunnassa teknologia on edennyt pitkälle, joten luulin, ettei lapsia kiinnosta enää isovanhempien tarinat ja kädenaidot. Tutkimustuloksista olikin mukava lukea, että edelleen leipominen, ruoanlaitto, ulkoileminen ja tarinat ovat lasten mielestä parasta mitä isovanhempien kanssa voi tehdä.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, millainen isovanhempien rooli on lapsiperheiden arjessa nykyään ja kuinka paljon he vaikuttavat lasten kasvuun ja kehitykseen. Tutkimukseeni vastasivat lapsiperheet. Itseäni aihe kiinnosti suuresti, koska omat isovanhempani ovat olleet minulle todella läheisiä ja olen oppinut heiltä tärkeitä asioita.

Nyky-yhteiskunta on muuttunut siitä, mitä se oli 40 vuotta sitten. Aikaisemmin isovanhemmat asuivat samassa talossa tai ainakin samassa pihapiirissä lapsiperheen kanssa. Nykyään työpaikat ovat vieneet perheitä jopa toiselle puolelle maapalloa ja yhteydenpito vähentynyt tai muuttunut pintapuoliseksi.

Lapsi oppii isovanhemmiltaan tärkeitä asioita, jotka ovat hyödyllisiä tulevaisuudessa. Isovanhemmat ovat myös tärkeä osa lapsen sosiaalista verkostoa. On tärkeää, että lapsella on ympärillään turvallisia aikuisia, joiden puoleen voi kääntyä koska vain.

Pohdin saamiani tutkimustuloksia Sosionomin (AMK) kompetenssien pohjalta. Kompetensseja on yhteensä kuusi. Näitä ovat: eettinen osaaminen, asiakastyönosaaminen, palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen sekä johtamisosaaminen (ECTS-kompetenssit)

Tutkimustulosten perusteella lapsiperheet ovat tekemisissä isovanhempien kanssa paljon. On tärkeää, että sukupolvet arvostavat toisiaan ja, että he ovat arvokas tuki perheelle.

Isovanhemmat tulisi ottaa paremmin huomioon perheen voimavarana. Vaikka lainsäädännön mukaan isovanhempia eivät kuulu perheeseen, isovanhemmat ovat suuri tuki perheen kohdatessa erilaisia kriisejä. Esimerkiksi yksinhuoltajaperheissä isovanhemmat voivat täyttää puuttuvan vanhemman paikkaa. Olisi tärkeää, että lapsella olisi ympärillään turvallisia aikuisia, joihin voi luottaa.

Tuloksista selvisi, että lapsenlapset yökyläilevät mielellään isovanhempien luona. Tällä tavoin isovanhemmat mahdollistavat lapsiperheiden vanhemmille kahden-

keskistä aikaa. Vanhempien oman jaksamisen kannalta on tärkeää, että he saavat yhteistä aikaa ja hoitaa omaa parisuhdetta.

Isovanhemmat olivat myös avuksi kun lasten päivähoitoa järjestetään. Vanhempien työajat voivat olla päivähoitopaikan aukioloaikoja pidempiä. Tällöin isovanhemmat ovat monille perheille avuksi. Isovanhemmat voivat hakea lapsia aikaisemmin päivähoidosta ja viettää lasten kanssa aikaa, vanhemman vielä ollessa töissä.

Opinnäytetyö prosessi on ollut pitkä, mutta opettavainen. Olen aloittanut opinnäytetyön tekemisen kesällä 2013. Idea opinnäytetyön aiheesta tuli omasta kokemuksesta. Minulla on ollut läheiset ja lämpöiset välit isovanhempiini. Koen, että heidän läsnäolonsa on vaikuttanut kasvuuni ja kehitykseeni sekä olen oppinut heiltä paljon käytännön taitoja. He ovat aina olleet paikalla kun apua tarvitsi ja heille voi jutella kaikista asioista.

Sain eräältä opettajalta idean lähteä järjestämään koko perheen teema-päivää. Teema-päivää minun kanssani järjestivät yhteistyössä Nurmon Lions Club/Valakiat sekä kaksi sosionomiopiskelijää Seinäjoen ammattikorkeakoulusta. Teema-päivän tarkoituksena oli järjestää mukavaa tekemistä koko perheelle sekä yhdessä oloa. Minä sain kerättyä tutkimusaineistoni teema-päivän avulla.

Toteutin tutkimuksen kyselylomakkeen avulla. Kyselylomaketta jaettiin sekä teema-päivässä, että Lions Clubin/Valakioiden kuukausikokouksessa. Kyselyitä palautui hyvin, kaksitoista kahdestakymmenestä, vastausprosentti oli 60. Saatuani tutkimusaineiston kerättyä, aloin keskittymään teoriaosan kirjoittamiseen. Melko nopeasti minulle muotoutui aihe alue, jonka haluan tuoda esiin teoriassa.

Kun teoria oli kirjoitettu, siirsin ajatukseni tutkimuksen analysointiin. Tämä oli mielenkiintoisin osa työtä. Oli mukava huomata, miten kirjoittamani teoria ja tutkimustulokset menivät yhteen. Esiin tuli myös sellaisia asioita, joita olen itse tehnyt lapsena isovanhempieni kanssa. Hienoa, että nämä samat asiat ovat edelleen tärkeitä ja arvokkaita.

Opinnäytetyötä tehdessä tärkeimmäksi kompetenssiksi muodostui tutkimuksellinen kehittämisosaaminen. Opin mitä pitää ottaa huomioon tutkimuksen suunnitte-

lussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja raportoimisessa. Tutkimus lähtee liikkeelle suunnitelman tekemisestä. Minua auttoi paljon kun sain kirjattua paperille ajatuksia tulevasta opinnäytetyöstä. Tästä aihe alkoikin selventyä. Myös muut osa-alueet täytyy suunnitella hyvin.

Johtamisosaaminen tuli esiin teema-päivän suunnittelussa ja toteuttamisessa. Osallistuin Nurmon Lions Clubin/Valakioiden kuukausikokoukseen jossa kerroin ideoistani ja ajatuksistani miten päivä voitaisiin järjestää. Päivän suunnitteleminen ja järjestäminen vaati organisointikykyä sekä aikatauluttamista. Halusin päivän onnistuvan mahdollisimman hyvin ja että kaikilla osallistuneilla olisi hauskaa.

Minulle oli heti alusta lähtien selvää, että haluan tehdä opinnäytetyön yksin. Koen, että parin kanssa työskentely olisi tuonut liikaa paineita ja aikataulujen yhteensovittaminen olisi ollut vaikeaa. Opinnäytetyön tekeminen on opettanut minulle organisointikykyä, aikatauluttamisen tärkeyden sekä koen oppineeni tästä prosessista tärkeitä asioita sosionomin (AMK) ammatillisuuden kannalta.

LÄHTEET

- Airola, M. & Tarsalainen, A. 2003. Perheessä on voimaa. Helsinki: LK-kirjat.
- Arajärvi, T. 1995. Hyvä Isovanhemmuus. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö
- Brannen, J., Heptinstall, E. & Bhopal, K. 2000. Connecting Children. Care and Family Life in Later Childhood. Iso-Britannia, Lontoo: Routledge
- Dirckinck-Holmfeld, G. 2008. Lasten ajatuksia isovanhemmista. Alkuteos: Kan bedsteforaeldre danse? Helsinki: Ajatus.
- ECTS-kompetenssit. Päivitetty 28.8.2012. Esitys sosiaalialan koulutusohjelman, sosionomi (AMK) – tutkinnon kompetensseista. [Verkkosivu]. [Viitattu 11.4.2014]. Saatavana: http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amm_k_tutkinto/ects_kompetenssit/
- Fågel, S. & Rotkirch, A. 2010. Mitä lastenlasten kanssa tehdään? Teoksessa: Fågel, S., Rotkirch, A. & Söderling, I. (toim.) Farkkumummoja ja pehmoaareja – uusia ikkunoita isovanhemmukseen. Helsinki: VL-Markkinointi. 80–97.
- Grobman, K. H. 2008. Diana Baumrind's (1966) Prototypical Descriptions of 3 Parenting Styles [Verkkosivu]. [Viitattu 19.3.2014] Saatavana: http://www.devpsy.org/teaching/parent/baumrind_styles.html
- Haavio-Mannila, E., Majamaa, K., Tanskanen, A., Hämäläinen, H., Karisto, A., Rotkirch, A. & Roos, JP. 2009. Sukupolvien ketju: Suuret ikäluokat ja sukupolvi- en välinen vuorovaikutus Suomessa. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 107. Helsinki: Kelan tutkimusosasto
- Hautanen, T. 8.12.2011. Perhetilastoissa ei radikaaleja muutoksia 2000-luvulla. [Verkkosivu] [Viitattu 10.4.2014] Saatavana: http://www.minna.fi/web/guest/perheet_2010?p_p_id=86&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal
- Helminen, M-L & Iso-Heiniemi, M. 1999. Vanhemmuuden roolikartta. Käyttäjän opas. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Hietala, H-M. & Hietalahti, H. 2008 ”Mummolassa on aina hauskaa” Lasten näkemyksiä tämän päivän isovanhemmista ja heihin kohdistamistaan odotuksista. [Verkkojulkaisu] Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö [Viitattu 26.3.2014] Saatavana: <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/11820/2008-05-21-02.pdf?sequence=1>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uud. laitos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2001. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Ijäs, K. 2004. Isovanhemmat muutosten keskellä. Helsinki: Kirjapaja Oy

- Juhela, T. 2006. Isovanhempien antama tuki ja lapsiperheen arjessa selviytyminen. [Verkkójulkaisu] Tampere: Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Pro Gradu [Viitattu 27.3.2014] Saatavana: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/93803/gradu01308.pdf?sequence=1>
- Lammi-Taskula, J. & Bardy, M. 2009. Vanhemmuuden ilot ja murheet. Teoksessa: Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. 2009. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos
- Linnatsalo, S. 2002. Kasvatuksellinen hyväksyntä ja torjunta kolmessa sukupolvessa. Oulu: Oulun yliopisto
- Mattila, H. 2010. Korvaava vanhemmuus. [Verkkójulkaisu]. Vaasa: Vaasan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialankoulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 10.4.2014]. Saatavana: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/22475/Mattila_Henna.pdf?sequence=1
- Nätkin, R. 2003. Moninaiset perhemuodot ja lapsen hyvä. Teoksessa: Forsberg, H. & Nätkin, R. (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 16–38
- Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Rautio, M-L. 2011. Lasten ajatuksia isovanhempien roolista sukupolvien ketjussa. [Verkkójulkaisu]. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 10.2.2014]. Saatavana: http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/37884/Rautio_Maija-Liisa.pdf?sequence=1
- Rotkirch, A & Fågel, S. 2010. Sukupolvien välistä köydenvetoa. Teoksessa: Fågel, S., Rotkirch, A. & Söderling, I. (toim.) Farkkumummoja ja pehmovaareja – uusia ikkunoita isovanhemmukseen. Helsinki: VL-Markkinointi. 33–51.
- Rotkirch, A., Söderling, I. & Fågel, S. 2010. Isovanhemmuuden merkitys korostuu. Teoksessa: Fågel, S., Rotkirch, A. & Söderling, I. (toim.) Farkkumummoja ja pehmovaareja – uusia ikkunoita isovanhemmukseen. Helsinki: VL-Markkinointi. 5–9.
- Sainio, T. 2013. ”Parasta on kun me saadaan leipoa joka kerta pipareita” Isovanhemmuus viiden esikoululaisen kuvaamana. [Verkkójulkaisu]. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 10.4.2014] Saatavana: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/67323/Sainio_Tiina.pdf?sequence=1
- Sassi, P., Tarkkonen, T. & Vaijärvi, K. 2008. Lapsi ja isovanhemmat: Puheenvuoroja isovanhemmudesta. Lastenkulttuurijulkaisu Tyyris Tyllerö. 31. vuosikerta (3).
- Sihvola, S. 2002. Voimaa vanhemmuuteen. Helsinki: Ajatus

Suomalainen lapsi 2007. 2007. Helsinki: Tilastokeskus.

Tulusto, R. & Kukkumäki, H. 2010. Lupa ryppyillä. Helsinki: Minerva.

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Valli, R. 2001. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. 100–112.

Vilkkä, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi

LIITTEET

LIITE 1. Saatekirje

LIITE 2. Kyselylomake

LIITE 3. Ilmoitus teema-päivästä

LIITE 1. Saatekirje

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

SAATE

Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

26.10.2013

Arvoisa vanhempi

Olen sosionomi (AMK) opiskelija Seinäjoen ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyönä tutkimuksen isovanhempien merkityksestä lapsille – miten isovanhempien läsnäolo vaikuttaa lasten kasvuun ja kehitykseen. Olisin kiitollinen jos voisitte vastata kyselyyn. Olisi hienoa, jos voisitte miettiä vastauksia kaikkien lastenne ja molempien puolien isovanhempien näkökulmasta. Kaikki vastaukset tullaan käsittelemään nimettöminä ja luottamuksellisesti. Yksittäiset vastaukset eivät tule missään vaiheessa esille.

Tutkimukseen liittyy myös teema-päivä, jonka pidän yhteistyössä kahden sosionomi-opiskelijan kanssa, isovanhemmille ja lapsille. Teema-päivässä kartoitetaan lasten näkökulmia isovanhemmista ja heidän suhtautumistaan isovanhempiin leikin ja tekemisen varjolla. Vanhempien mielipiteitä ja näkökulmaa kerätään tämän kyselyn avulla.

Pyydän palauttamaan lomakkeen minulle postitse 11.11.2013 mennessä.

KIITOS VASTAUKSISTANNE!

Satu Kiviranta

Lisätietoja voitte kysellä

satu.kiviranta@seamk.fi

LIITE 2. Kyselylomake

1. Lasten ikä, sukupuoli ja lukumäärä
2. Kuinka pitkä välimatka teillä on isovanhempiin (kilometreinä)? Mieti molempien puolien isovanhempia.
3. Kuinka usein lapsenne tapaavat isovanhempia? Millaisissa merkeissä tapaamiset tapahtuvat?
4. Miten isovanhemmat ovat läsnä teidän perheen elämässä? Mitä lapset tekevät isovanhempien kanssa?
5. Millaista tukea lapsenne saa isovanhemmilta (emotionaalinen tuki kasvatukseen, kehitykseen ja sosiaalisiin suhteisiin liittyen)? Erittele molempien puolien isovanhempien kohdalla.
6. Miten isovanhemmat ovat mukana lapsen kehityksessä?
7. Kuinka paljon olette samaa mieltä isovanhempien kanssa lasten kasvatustavoista? Millaisissa tilanteissa olette samaa mieltä? Miten mielipiteenne eroavat? Mieti molempien puolien isovanhempia.
8. Millainen merkitys isovanhemmilla ja heidän tuellaan on teidän perheessänne? Lapsille, äidille, isälle
9. Miten isovanhemmat ovat avuksi teidän perheessänne? Millaisia eroavaisuuksia on isän ja äidin puolen isovanhemmilla? Millaista apu on ja kuinka paljon sitä saatte (lastenhoitoapu, harrastuksiin vieminen, taloudellinen jne.)?
10. Vertaa lopuksi itseäsi ja puolisoasi vanhempana omiin vanhempiinne aikoihin. Mitä samoja tai eri ominaisuuksia / kasvatustyyliä löydät omasta vanhemmuudestanne verrattuna omiin vanhempiinne.

LIITE 3. Ilmoitus teema-päivästä

Lasten ja isovanhempien ilta- päivä

Tervetuloa lasten ja isovanhempien yhteiseen tapahtumaan. Ohjelmassa mukavaa yhdessä tekemistä sekä sisällä, että pihalla, sää huomioon ottaen. Paikan päällä on myös mahdollisuus grillata omia makkaroita.

Tapahtuma järjestetään Nurmon Haalitalolla 26.10.2013 klo 14-16. Tapahtumaan on tervetullut koko perhe. Tapahtuma on maksuton.

Järjestäjät: Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijat Satu Kiviranta, Jenna Pessi & Joni Perkkä sekä LC Nurmo/Valakiat.

Osoite: Latikanmäentie 4, 60550 Nurmo.

